CENZURAT

ANUL II.—Nr. 31—32

8 PAGINI 4 LEI

PITEȘTI, 15 MARTIE 1937.

Cuvântul Argeșului

Moța și Marin, JUR:

în fața lui Dumnezeu, în fața jertfei voastre sfinte, pentru Hristos și Legiune: să rup din mine bucuriile pământești, să mă smulg din dragostea omenească, și pentru Invierea neamului meu, în orice clipă, să stau gata de moarte. JUR!

Pentru istoria de mâine: imagini din „marșul învierii" și al „intrării în veac"

1) Soborul preoților spre Biserica Sf. Ilie Gorgani. 2) In fața Bisericii, mulțimea așteaptă împietrită de durere. 3) Carul cu sfintele moaște străbate Cetatea tras de 78 legionari. 4) Flăcăii din Orăștie poartă pe umeri sicriele. 5) Jură feciorii din țara fagilor 6) Familia lui Ion Moța; în față mica Gabriela. 7) Flori pentru florile Legiunii 8) Familia lui Vasile Marin la eșirea din Biserică; la mijloc, tatăl său. 9) In piața Gării de Nord: JUR.

Marșul Invierii

A fost un drum al mărturisirilor și al Învierii. A fost Marșul Invierii....

Intreg norodul românesc, de sus din miezul nopții bucovinene până în zorile scânteetoare ale muncelelor argeșene, s'a mărturisit în fața „Jertfei lor", ca o revărsare de ape calde din adânc, peste înghețul de moarte al sufletelor de ieri. Cine a avut fericirea să facă acest drum, în care moartea a sfărâmat lacătele grele ale sufletului românesc, a putut cântări în cumpăna istoriei prețul „jertfei lor". Sufletul mare al neamului nostru s'a trezit în toată noblețea și creștinătatea sa. A fost o clătinare, o dislocare din așezările de viață mică, trudnică și iobagă, o regăsire de sine, un început nou. Căci, după mărturisire, urmează conștiința măsurii sale, iar după aceasta, curajul ***realizării sale,*** **după măsura proprie.**

Si acum iată, prinse din fuga condeiului, câteva momente:

Căpitane, îți aduc echipa din Spania.....

In puterea nopții,— orele 4 —străzile troenite ale Cernăuțului au prins să se miște: grupuri de legionari coboară spre gară. O noapte liniștită, așa cum vor fi fiind nopțile de pace ale Voevodului cel Sfânt al Bucovinei, o noapte totuș de comprimată emoție, de mister. Departe, înspre Miază-Noapte, dincolo de hotar, aleargă în noapte trenul care va depune în țară pe camarazii plecați în Spania.

Simțiam, în fund de noapte, un svon, un uruit surd, spre care și noi ne grăbim acum.

Frig. In gara Grigore Ghica Vodă, o liniște marginală. Gara singuratecă străjuește avansat în Nord tăcerile colinelor vecine. Un transport pe plan de viață apusă este efectul împrejurimilor. Sunt atât de grele de sens istoric aceste locuri! Atât de încărcate de românism că, într'adevăr, receptezi transfigurat totul. Este, lăsând la o parte banalul expresiei, un salt în vis, un vis urzit din istoria gloriei străbune și din legenda faptelor prezente.

Acelaș uruit mă urmărește și aci. Dinspre stânga, din Polonia, percep vibrația fină, răscolitoare a bolidului nocturn.

Ora 6,5. Toți suntem pe refugiul dealungul liniei a doua Trenul sosește fără sgomot, ca o pasăre de noapte. E aci lângă noi. Toți am căzut în genunchi.....

La ușa unui vagon de clasa II-a apare trupul mic, cu figura albă a d-lui General. Descinde. Nu vedem pe nimeni dintre ai noștri. Oare, nu s'o întoarce din nou singur? Acum e jos, în fața noastră. Cu pași mărunți pornește spre dreapta.. Și deodată: „Unde e Căpitanul?" A fost prima articulație în tăcerea de basm a nopții. Apoi.—„Căpitane, îți aduc echipa din Spania, formată din: doi morți, doi bolnavi, un rănit și doi sănătoși!" Așa dar e adevărat?... Doi morți?...

Supraviețuitorii echipei române, din Bandera VI Tercio, compania spărgătoare de fronturi 21,—în drum spre Casa Verde

Căpitanul, și Senatul legionar și Echipa Cruciată în urma sicrielor, spre Catedrala din Cernăuți.

In timp ce atenția și privirile sunt îndreptate în direcția aceia, ușor, modest se strecoară silueta Ing. Clime, în civil, întinerit par'că, M'a impresionat profund acest contrast între eroul de până ieri și călătorul liniștit, cu mers domol din noaptea aceasta de la marginea țării. In urmă, Alecu Cantacuzino. A fost pe linia spaniolă. Cred că a produs cea mai așteptată impresie, în mantaua aceea spaniolă și cu căciula mică pe cap. A corespuns imaginației tutulor, această imaginație hrănită din lecturi și dorinți.

Cu aceeași lipsă de importanță ca Ing. Clime, l-am distins pe părintele I. Dumitrescu. N. Totu s'a interesat de soție și, după prezentare în fața Căpitanului, prima grije a fost s'o revadă. Iar Bănică, de o emoționantă modestie, cu brațul stâng prins de gât, s'a retras neobservat în dosul frontului, pe peron, unde a așteptat să fie întâlnit și descusut de noi cu întrebări.

Buciumele se tângue și lacrimi curg în Bucovina

In gara Dornești au venit și Rădăuțenii. Sumane multe și cojoace. Bătrâni gravi, adânc pătrunși de solemnitatea biblică a momentului.

Niciodată, dela Ștefan cel Mare, norodul românesc nu a petrecut mai îndurerat o înmormântare.

La plecare, buciumele prind a se tângui. Peste ritmul rar, mecanic al trenului, în liniștea de jurământ a brațelor, cari fac mai mult de cât un legământ, imploră, glasul buciumelor bucovinene tremură într'un cântec primar, direct, plânsul Firii.

Suceava, răscruce de țări surori. Lume multă, variată. Privesc, în fața vagonului mortuar, mâinele ridicate pentru jurământ, palme galbene, bătătorite de muncă. Privirile îmi lunecă spre fețe: ochii sunt [illegible]ți, mulți plini de lacrimi. Se plânge din adânc, nu prin imitație. Este un plâns cald, liber, nereținut.

Multă lume a plâns la Suceava!...

Și astfel părăsim Bucovina, Bucovina aceasta atât de curată, sinceră, nobilă, dar și atât de sângeros umilită. Aci lumea a plâns îndurerată, tăcut ca în vremuri de prohod voevodal. Cerul se deschide mai luminos, pământul își domolește relieful spre Răsărit, pe Siret. In dreapta, dunga vânătă a pădurilor, odinioară codri mândri, cari adăposteau locuri de legendă, se subțiază, spațiindu-se tot mai mult. Ne apropiem de Moldova...

Prohod pascal în Moldova

Roman... Reședință arhiepiscopală, centru militar și cultural. Gara este întesată. Un freamăt surd se presimte de la depărtări. Incă mult înainte de intrare în gară, grupuri prevenite așteaptă, ridică brațul în salut legionar și urmăresc imobil, în poziție dreaptă, trenul verde.

La Cazarma Alexandru Cel Bun, soldații, în repaos, au umplut drumul până la peron și salută așa cum inima îi îndeamnă. In marea de capete din gară impune grupul compact, negru și tânăr al seminariști-

In genunchi în fata istoriei

1) Vagonul istoric la căpătâi de ţară, 2] In gări, mulţimea se frânge în genunchi, 3) Au venit de departe, în sănii sau pe jos, să îngenunche în faţa sicrielor, 4) Ei au braţul ridicat, iar în ochi le tremură lacrimi, 5) Au coborât din munţi să-şi tângue jalea, buciumaşii din Tara Fagilor 6) Preoţi mulţi: „Dee Domnul prin jertfa lor, învierea noastră întru viaţă românească". 7) In dimineaţa albă, podoaba tinereţii s'a rândult, pios în faţa gării. 8) Căpitanul, 9) Ultima descindere, în cetatea Bucureştilor, a lui Moţa şi Marin.

lor, iar mai departe grupul verde închis al premilitarilor. Linişte... Uimirea te cuprinde odată cu apăsarea acestei tăceri: Cum e posibil, nici o şoaptă, nici un gest în massa strânsă a acestei lumi de toate categoriile?

Deodată o voce gravă de bariton se înalţă în faţa vagonului funerar. S'a început slujba. Un sobor impresionant de preoţi, în mijloc cu Prea Sfinţitul Lucian, Arhiepiscopul de Roman. Este cea mai impunătoare slujbă după aceea din Cernăuţi.

Plecăm... In urmă pe cerul nesfârşit de cenuşe, Romanul îşi profilează silueta împărătească a Catedralei...

Camarazi, fiţi atenţi! Urmează staţii mici. Priviţi-le! Pâlcurile modeste de ţărani aduc prinosul unei iubiri şi credinţe sincere. Ei au braţul ridicat, iar în ochi le tremură lacrimi, le plânge sufletul. Au venit de departe, în sănii sau pe jos, lăsându-şi treaba, pentruca, înveşmântaţi în straie de sărbătoare, să îngenunche în faţa sicrielor, în cari simt că au îngheţat inimi pline de dragoste şi înţelegere pentru ei.

Aşa a fost la Galbeni.

Sufletul consemnat în cazarmă....

Bacăul se anunţă prin fumurile fabricelor. La intrarea în gară, grupul muncitorilor C. F. R., secţia Bacău, a ieşit în faţa atelierelor. Braţele lor vânjoase se întind în linia severă a salutului roman, terminând cu mâna deschisă leal La noi muncitorii au intuiţia sigură a unui destin naţional propriu.

In gara, cu peron larg, şi dincolo, pe aripi, s'a strâns întreg oraşul. Massa populaţiei e stăvilită de frontul verde şi alb al legionarilor.

Şase jertfelnice din lemn de brad, înghirlandate cu ramuri verzi, înalţă nouri puternici de tămâie. Lângă fiecare, de o parte şi de alta, câte trei legionari în costum naţional din Neamţ; frapează ilicurile, înflorite şi tivite cu blană gris. Au ceva de mândră nobleţă şi distincţie. Şi sunt produsul autentic al ţăranilor noştri, al gustului lor, al priceperii lor.

Preoţii, în grup mare, slujesc cu vibrantă convingere. Răspunde corul oraşului. Multă lume ţine lumânări aprinse în mână. O procesiune religioasă de proporţii pascale. Sunt convins că mare parte din lumea aceasta crede, iar altă parte e predispusă la credinţă.

La Bacău e şcoală militară. Când am venit, erau în gară mulţi elevi cari nu-şi uitaseră credinţele. Acum nici unul. Ni s'a spus că au fost consemnaţi expres în şcoală. Cum e cu putinţă atâta opacitate încât să se creadă că astfel se desfiinţează sufletul dinamic, care, prin aceasta, devine şi mai dârz şi mai explosiv? E, în orice caz, o astfel de măsură tristă, când ştiut este că în ţări streine s'a făcut legionarilor căzuţi onoruri militare. Nu ne puteam aştepta la acelaş lucru aci, dar de ce să se interzică manifestaţia spontană, neoficială? Dece preocuparea politică, dece teama de partid în această solemnitate tristă şi înălţătoare a sufletului naţional şi creştin?

La Bacău parte din sufletul naţiei a fost consemnat în cazarmă.

.... In tăcere impresionantă, comandanţii legionari păşesc în urma lor spre Cripta Neamului

Intr-o gară anonimă

Se înserează. Gările sunt din ce în ce mai rare, dar şi mai încărcate.

De la Adjud ne abatem spre Carpaţii moldavi, pe care îi vom trece în Ardeal. Umbrele serii lunecă dinspre văi. Cerul coboară uşor ca un crep trist, doliu imens.

Trecem încet pe lângă o gară anonimă. Un front lung format numai din copii de şcoală, cu drapel şi prapur. Toate şcoalele comunei în frunte cu dascălii şi preotul, aşteaptă cuprinse de înfiorare. Trenul îşi accelerează mersul. In urmă lăsăm o gară mică, cu frontul mic şi lung şi sufletul mare.

O noapte în basm....

De acum intrăm în noapte şi în basm.

In gara Căiuţi, lumea ne aşteaptă la lumina roşie, tremurată a torţelor. Prohod... O scurtă comandă... Şi apoi coşul mare al fabricei, pe care fâlfâie drapelul îndoliat, plânge prelung ca un bucium bucovinean.

O altă staţie fără nume. Zăresc numai, în lumina vagonului, palmele înşirate la înălţimea ferestrei. Rugăciunile tac, se interiorizează. De acum mă obsedează pădurea tânără a braţelor întinse, înflorite în mărturisire creştină şi legionară. Departe, tot mai departe, în întunericul nopţii, luminile mici, răspândite peste dealuri şi prin văi, par palmele unor braţe întinse din adânc, palmele galbene, chinuite ale pământului străbun.

Comăneştii au întrecut orice imaginaţie. Minierii, cu lămpile lor speciale, au format din propriu impuls, front. Si lumânări, lumânări multe, cari ard de o oră şi un sfert în aşteptare răbdătoare.

Sunt lângă Căpitanul, care e din ce în ce mai emoţionat. A coborât în mulţime. La lumina făcliilor, poporul îl scrutează lung, iscoditor, admirativ Observ chipurile: au ochii înlăcrămaţi. «Căpitane, am venit să ne închinăm la trupurile eroilor noştri. Suntem toţi veniţi de pe valea Trotoşului şi din munţi. Să trăeşti Căpitane şi să birui!».

Vorbia un minier, cu glas gloduros, dur şi hotărât.

Trenul lunecă lin... Corul, lumea toată, cântă „Sfinte Dumnezeule".Incet, tot mai încet cântecul se stinge, iar luminile se strâng într'un punt, departe în urmă.

Si basmul continuă în ţara Ardealului, ţara lui Moţa.

O cruce „vie", în cortegiul mortuar care a străbătut străzile cetăţii.

LEGIONARI, IN FORMAŢIE DE SFANTA CRUCE!

In vârful munţilor, la Ghimeş. Ora 9 noaptea. Vântul bate pronunţat, iar locomotivele ţipă strident. Făcliile îşi agită flacăra, aşternându-şi lumina roşie peste figurile crispate. Brazi mari, întregi, strejuesc masa, improvizată în altar. Un legionar, în costum naţional, prezintă stâncos raportul. Apoi linişte. In faţa altarului de pe peron apar odăjdiile scânteetoare ale unui preot.

Si slujba se desfăşoară acompaniată de vântul carpatic şi scâncetul torţelor. S'a cântat, însfârşit, prelung, ca o duioasă muzică de leagăn „Amin" Aci, o comandă neobicinuită: „Legionari, în formaţie de sfântă cruce!" Frontul se frânge şi o cruce se formează: o latură de costume albe naţionale, alta de cămăşi verzi...

„Bate vântul peste ape, trece timpul greu..."

La plecare îşi face anevoios loc spre noi un bărbat ajuns de vârstă, cu ochii înroşiţi: *„Căpitane, vreau să te cunosc. Eu nu pot să fac ca D-ta, dar sunt un bun român. Să mergi înainte şi va fi bine!"* Era şeful depoului local.

Trenul îşi reia cântecul mecanic. In cadenţa lui de fier, disting glasul omului din munţi: Să mergi înainte.... Să mergi înainte....

DE VEGHE

Intre orele 9-10 noaptea sunt desemnat să fac de veghe împreună cu alţi trei camarazi comandanţi în vagonul mortuar. Toţi ţinem în mână făclii şi suntem postaţi în cele patru colţuri ale sicriilor. In vagon un miros tare de tămâie şi răşină. Pereţii laterali sunt încărcaţi de coroane. In semiobscurul din fund un preot în odăjdii citeşte, citeşte mereu. Il privesc fix, stăruitor şi mă observă. Naşte în mine curiozitatea de a ceti şi eu. Frigul îmi încleştează muşchii gâtului. In gând se înfiripă scene din viaţa celor doi. Incerc să mi-i închipui în sicriu... Exerciţiu medieval...

Dar părintele a terminat; închide cartea şi desbracă haina liturgică. Il privesc, îl urmăresc şi-i prind ochii. Un semn către carte şi mi-o trece interogativ.

Acum, într'o mână ţin făclia, într'alta cartea. Este „Panihida sau Parastasul şi Lita Mică" Deschid paginile cu scris înflorat, ortografie veche şi urme de ceară şi cetesc... „Miluește Doamne, pe cei ce'n veşnică amintire s'au mutat...."

Trenul urcă pieptiş. Uruitul lui amplificat ca într'o cutie de diapazon, pare un ison, un zumzet serafic, care însoţeşte vagonul pe afară. Trenul se înalţă peste Carpaţi, gândul se limpezeşte, durerile trupului se topesc, iar „timpul trece greu peste ape".

Plâng Trompetele

In dimineaţa albă şi rece, Reghinul şi-a aşezat toată podoaba tinereţii, toată simţirea, şi-a rânduit sufletul pios în faţa gări curate. Steagurile îndoliate se pleacă, trompetele prind să plângă tremurat, sfios

Un ţipăt comprimat de durere.

După scurta slujbă, preotul a pronunţat câteva cuvinte: „In faţa voastră ne plecăm cu sufletele frânte.. Dar simţim mântuirea în sacrificiul vostru.. Ardealul vorbeşte.

Apoi trompetele plâng uşor iar trenul lunecă pe skiul şinelor.

Piteşti: „ In gară mare rumoare Mă găsesc la fereastra unde Părintele Dumitrescu îşi priveşte consătenii ."

DUCESA d'ATHOLL

In gara Petru Rareş, prima din Ardeal, spre surprinderea noastră plăcută, la orele 11 noaptea, lumea aşteaptă. Au venit toţi Românii din Petru Rareş şi mulţi din Ciuc. Sunt funcţionari, lucrători, mici burghezi. Corul din Ciuc despică tăcerea nopţii. Se dau răspunsurile, probabil la „Litia Mică", apoi, aci în pragul Ardealului, primii români jură:

„ ..Şi, pentru învierea neamului meu,
In orice clipă,
Să stăm gata de moarte."

Cumpărăm curioşi **Universul**, ediţie de provincie. **Parcurgem repede paginele numeroase ale acestui depozit de maculatură tricoloră, mică publicitate şi reclame productive. Nimic despre ceeace a îndurerat o lume întreagă, nimic, despre acest istoric drum, despre acest curent răscolitor de suflet românesc.** In schimb, coloane lungi cu fotografii în poziţii diverse despre: „când, cum pe unde soseşte în Bucureşti, Marea ducesă d'Atholl şi deputatele engleze„ sau despre „Catastrofa din Cincinatti" Si tutuş aci, la noi, se petrece un fenomen cu adâncimi şi proporţii de început de veac nou...

In puterea nopţii

Sase români, singurii din satul secuizat, în frunte cu preotul greco-catolic, purtând o torţă, înaltă rugăciuni în dreptul vagonului mortuar. Aştea ptă de trei ore, în frig, ninsoare şi singurătate. Este Mureş-Isvor.

Clopotele răsună la Topliţa-Română

Pe la ora 1 noaptea, m'am trezit în ultimele versuri ale Imnului Legionarilor căzuţi: „Noi mereu te plângem frate, iar tu dormi mereu". Trezit, m'am întrebat dacă nu continui să dorm, prelungind în vis senzaţia auditivă, săpată adânc în conştiinţă. Nu, era realitate. In ninsoarea, care cădea acum des, făcliile Invierii. Lumea românească, toată lumea românească din Topliţa. Şi preoţii în veştminte grele de aur şi solemnitate. La ferestrele gării, locuită de personalul românesc, lumânări înşirate ard înlăuntru ca în ziua cea mare a Paştilor. Drapelul tricolor cu doliu atârnă pe clădirea gării.

Din oraş se aud clopotele..

La Topliţa, în cele trei ore cât a staţionat trenul, lumea românească şi creştină a defilat şirag, împinsă de latenţele seculare ale sufletului ardelenesc, prin vagonul mortuar, închinându-se şi sărutând crucea şi chipurile celor doi morţi. Aşa au vrut ei şi nimeni nu i-a putut împiedeca pe aceşti români de cremene.

Bucovina şi Moldova au admirat— răscolit în adâncimea etnică a sufletului lor— naţional şi politic, pe morţii noştri. Ardealul năpraznic, capabil să desfiinţeze dar să-şi dureze peste milenii, a manifestat pornirea spre sanctificare.

Şi Ardealul ştie şi poate să cultive, să adore.

Cu Totu şi Alecu

Suntem treji toţi. In compartimentul nostru a venit locvace Totu, urmat la scurt timp de Alecu. Totu este comoară de amintiri. „D-l Clime, deşi cel mai bătrân din Banderă, purta cea mai mare greutate, 50—60 Kgr. totdeauna. Tot felul de amintiri şi mărunţişuri necesare. Ne îngrija părinteşte. De pretutindeni lua câte ceva ca amintire. La Pozuelo am

Comandantul leg onar al B. V., Ilie Gârneaţă coboară din Biserică

petrecut Sf. Ioan într'o casă luxos mobilată. D-l Clime ne-a distrat la pian... Plecând, caporalul l-a întrebat: „cum, n'ai luat pianul ca... amintire?"

„La Aravaca ne adăpostim într'un imobil de intelectual ales. O bibliotecă uimitoare. Exemplare unice. D-l Clime a rămas înmărmurit. Şi-a ales o carte, două ca amintire şi, spre a feri alte exemplare preţioase de impietatea atingerii noastre cu scopuri utilitariste, le lua şi le ascundea prin colţuri, pe sub dulapuri, etc. Eu am pus mâna, nu fără a evita privirea lui, care mă iscodea duşman, pe un volum gros cât o evanghelie. M'a observat.

— Ce faci Nae?

— Nene Clime, vreau să stau pe ea cât lucrez apărătoarea anti-tanc.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă o aduc înapoi.

— Bagă de seamă, s'o păstrezi curată!

Şi până n'am aşezat cartea la loc în raft nu mi-a dat pace: „Mă, ştii tu câtă civilizaţie e aci? Ştii tu să respecţi deajuns cultura asta milenară?".

Salcâmii în doliu

Strejuită de două şiruri de salcâmi desvoltaţi liber, negri, profilaţi pe drâmbele de pânză nesfârşită ale cerului, gara Luduş prezintă îngenunchiată o mulţime ordonată într'un front impecabil şi impresionant. Organizaţia lui Amos Horaţiu Pop, judeţul primei descălicări legionare în Ardeal. Totu are mândria de a fi deschizătorul de drum. Şi cât de adânc a fost răscolit, şi cât de mândru a rodit acest suflet al Turdei! Ii vezi, după emoţia ce manifestă când, Capitanul, pentru prima oară în acest trist drum, îi trece în re-

vistă, îi simţi după căldura ce pun în îmbrăţişerile celor cinci întorşi, din lacrimile ce le împânzesc privirile.

Preoţi mulţi. 11. Un preot predică. Scurt, condensat, evanghelic. „Dee Domnul ca jertfa lor de martiri să rodească Invierea noastră întru creştinism şi viaţă rumânească!".

Urmează jurământul... cu preoţii în frunte, ca pe vremuri de resmeriţă viroroasă.

„In geee....nunchi! A comandat Amos. Trenul pleacă în sus, prin ceaţa albastră, străvezie. In urmă poporul Turdei, plecat spre pământ, cu braţele întinse, rămâne străjuit de salcâmii negri, profilaţi trist şi imobil pe cerul alb al Turdei.

Drajii mei fraţi!...

In Războieni copii formează frontul. Au venit, ca în marile sărbători naţionale, în frunte cu dirigintele şi dascălii.

Trec jos, între cei strânşi în faţa vagonului mortuar. Alături de mine aud o tânguire: „Drajii miei fraţi!... Drajii miei fraţi!..." Privesc discret. Un bărbat între două vârste, bine legat; pare muncitor de fabrică. Figură caracteristică, nu lipsită de nobleţea liniei; când se comandă legionarilor „drepţi" ia şi el poziţia, apoi formează stângaci salutul. Si jură răspicat, tunător, mai aspru ca toţi.

Il iscodesc. A luptat pe frontul rusesc, a fost luat prizonier şi, în Rusia, a cunoscut pe Păr. Ion Moţa. A cunoscut apoi şi focul aprig al Mărăşeştilor. „Doamne, dragule!..." îşi închee el scurta epopee.

Am tăcut. Ordin pentru „Imnul legionarilor căzuţi". Din nou salutul. Mă priveşte, se trudeşte să-mi descifreze pe buze şi'n ochi cuvintele şi melodia. Le presimte, le încheagă, se ţine anevoie de noi.

Scolarii şi-au întins braţele spre sicrie.... Sus pe acoperişul peronului, un tată îşi freşte copilul mic de fulgii deşi de zăpadă şi, pe cât poate, întinde braţul.

...Orăştia şi-a trimis solie albă...

Mă desprind încet de tovarăşul meu de jurământ din Războeni. Urc în vagon. De pe scara unde am rămas îl aud şoptind, pentru el: „Drajii miei fraţi!...

Câmpia suie lin de o parte şi alta a terasamentului,ca două aripi imense de fluture alb. Pe axa acestor aripi, lunecă trupul negru al trenului. Câmpia Turzii....

Pe drumul amintirilor

De la Someşeni trecem tot statul major în vagonul mortuar. Clujul apare în ceaţa subţire. Turnurile ascuţite de biserici, coşurile de fabrici şi onduloraa arhitecturii variate pe reliefful dulce al colinelor, amintesc şi provoacă apropiere, cu păstrarea proporţiilor, de Paris,acea „grande grizaille" de care vorbeşte undeva Sieburg.

Un turn Eiffel ,o Nôtre-Dame, cu forme incomplete, pe cari imaginaţia le întregeşte.

Bănuim în Clujul universitar o mare mulţime, încordată în aşteptare şi durere. Ninge rar. Vânt aspru. In vagon e rece. Aşteptăm înfriguraţi gara...

O decepţie? Lume puţină. Un front scurt. Sobor ales de preoţi, cu arhiepiscopul Colan în frunte. Prin uşa deschisă a sălei de aşteptare zărim piaţa din spatele gării: acolo freamătă codrul mulţimei.

Se coboară sicriile de către Comandanţii Bunei Vestiri. Surorile lui Moţa îşi chinuie durerea sub crep. In piaţă, studenţimea deschide un careu larg; dincolo Clujul aşteaptă. In mijloc e ridicată o estradă pentru serviciul divin; de jur împrejur sfeşnice şi plante sumbre. Catafalcul înalt.

Sunt depuse sicriile. Orăştenii, în sumane albe, svelţi şi frumoşi,iau locul alături de Comandanţii B. V. In dreapta, dealungul plantelor s'au rânduit preşedinţii societăţilor studenţeşti; în stânga, profesori universitari, personalităţi politice şi rudele lui Moţa. In faţă, imobilul masiv al întreprinderilor „Albina", prezintă aspectul zilelor de mari solemnităţi populare. Ferestrele ciorchine de lume.

Slujba se desfăşoară pascal. Apoi se vorbeşte, după obiceiul Ardealului: Arhiepiscopul Colan, Păr. Agârbiceanu, Prof. Sextil Puşcariu şi preşedintele Centrului studenţesc „Petru Maior", pe care l-a prezidat, la începutul vieţii sale studenţeşti, Moţa.

Când trenul pleacă, putem cuprinde cu privirea întreaga panoramă. Multă lume l-a iubit pe Moţa! In acest oraş universitar, amintirile despre Moţa înfloresc în fiece conştiinţă. Peste mulţimea asta cu priviri aburite, fruntea înaltă a lui Moţa, ochii lui puri, limpezi şi întreaga figură, de acuarelă, se proectează transparent, dar grandioasă, şi tremură şi se lămureşte şi creşte până se confundă cu însuşi Clujul...

La Aiud, plouă

E trist aici, căci pe aproape, între ziduri reci, stă sufle în lanţuri.

Se pare totuşi că sumanele cenuşii ale satelor din jur au pornit ofensiva. Numai aşa se explică frontul acesta tânăr cu staţiune cabrată şi mişcări scurte şi repezi.

E viu poporul prin ţinuturile Albei!...

Au venit şi moţii

E ceeace a impresionat, în afară de număr şi ordine, la Alba-Iulia. O echipă de Moţi din Abrud, îmbrăcaţi cu iţari albi, haină trei sferturi de piele cu blană şi cisme lungi. Sunt cioplişi din stâncă, în linii frânte. Au priviri vultureşti şi cântă inimos, repede şi scandat, „Imnul legionarilor căzuţi". Jurământul este un strigăt de mari nădejdii şi solemne promisiuni.

Lăsaţi-mă, este al meu!...

Acolo ,unde sufletul nostru a fost potopit de emoţii, iar întreaga fiinţă strivită de multă jale, a fost Orăştia De ce făşiile de tăcere cuprind trenul întreg, de çe în liniştea vesperală reapare isonul, zumzetul din Carpaţi, la părăsirea Moldovei şi păşirea în Ardeal?

Sunt ore cenuşii de seară şi plouă la poartă, la fel arcuită verde, ce dă în şosea In timp ce se formează cortegiul, privirile-mi sboară... Cât de chinuiţi sunt arborii din faţă! Le urmăresc linia răsucită, neagră, trunchiul cu contorsiuni de forţă care se vrea eliberată în sus.

Până în oraş e distanţă de 4-5 Km.

Masivă, unitară studenţimea urmează carul istoric

încet. Atingerile reci de mormânt ale aerului înfloară.

Orăştia şi-a trimis solie albă care aşteaptă în genunchi. Tineri chipeşi, în sumane albe, cu chip de trandafir, aşa cum era Moţa. A venit atâta lume şi toată a aprins lumânări. Vagonul mortuar opreşte în faţa unui arc de verdeaţă, doliu şi culori româneşti. Pe aci trecem, parcurgem grădina gării până Şoseaua, deşi pietruită, e încărcată de nori, apă şi hârtoape.

Un moment de dezorientare şi carul mortuar, maşinile, trăsurile deschid drum prin mulţime flancate de torţele legionare, cari aleargă inegal, în ritmul vehiculelor. Privită din depărtare, de sus, această procesiune trebuie să înfăţişeze ceva de mare nelinişte: Pâlcuri sfărâmate de oameni, legionari fugari sau

în şiruri scurte, torţe, alergat zigzagat, suind în cuprinsul nopţii poteci roşii de turn fantastic Walpurgic. In dreapta, liniştea îşi aşterne apele netede ale câmpiei, iar în stânga curge, tot aşa de nfiorat, Sibicelul.

Am trecut două poduri. Şosea cu salcâmi pe margini.... Imi închipui o toamnă târzie, sub seară, pe această şosea potolită de mişcarea zilei. Şi-mi închipui un pas meditativ, doi ochi limpezi, o frunte senină... Poate că a fost cândva, aevea.

In oraş e tristă sărbătoare. Intreaga suflare în putere a plecat la Catedrală. In case lumină; la fiecare fereastră ard câte două lumânări, care îşi pâlpâie flacăra, resfrângând lumini slabe pe tricolorul îndoliat şi feţele de copii strânşi câte doi trei, în aşteptare înfricoşată. Ochii lor cuminţi caută în mişcarea străzii misterul morţii.

Un turn medieval, de catedrală gotică străjuieşte capătul unei părţii vii, la piciorul său, catafalcul negru, cu sfeşnice lăturalnice şi opaiţele mici, mici şi numeroase, înşirate jos în două rânduri, de jur împrejur.

Orăştenii şi Hunedorenii aşteaptă cu făclii în mână. Clodotele bat aci şi'n toată Orăştia şi poate în toată Hunedoara dacică. Peste câmpuri, unde ruine dace şi romane dorm sub povara veacurilor, svonurile surde ale clopotelor dau viaţă fantasmelor.

Cineva observă o fluturare prin noapte Privesc convins că de sus asistă poporul dac la jertfa aceasta senină, voluntară ca'n timpurile lor de epopee.

S'au depus sicriele. In liniştea restabilită momentan, freamăt.

Soseşte familia protopopului Moţa. Pentru ea s'a rezervat loc în stânga catafalcului, pe scaune.

Bătrana mamă, purtată de braţe, refuză să se aşeze şi porneşte înainte spre sicriu. E reţinută. Se sbate şi imploră. încet, apoi tare, poruncitor: „Lăsaţi-mă, este al meu!... Lăsaţi-mă, este al meu!..." A cuprins cu braţele sicriul, şi-a lipit capul de lemnul lui şi astfel am văzut-o până la urmă. Protopopul Moţa, alături, pipăie cu grije sicriu apoi îşi lipeşte obrazul umed de el. Ei

Tineretul falangist mutând sicriile dintr'o maşină într'alta

singuri văd acolo istoria de irealitate, minunată a lui Moţa. Deaceea s'au liniştit.

Clopotele tac. De trei părţi ale catafalcului s'au rânduit preoţi. Mai mulţi ca oriunde. Incepe slujba. Un cor local, cu glas şoptit de doină, dă răspunsurile.

La sfârşit vorbesc, un preot şi directorul liceului. Notă duioasă de provincie. Admir limba curată.

Am plecat într'o trăsură, străbătând cu multă anevoie prin lapoviţă şi lume. Aceleaşi ferestre cu lumânări pioase de ambele părţi ale străzii. Din când în când, încerc să îmbrăţişez în noapte ansamblul procesiunii. Nu reuşesc. Tovarăşii de drum îşi comunică impresiile superlative. Privesc apa 'întunecată a Sibicelului. Şoseaua cu salcâmi din nou se trezeşte. Mi-o închipui după aceea,

Chiriarhii zidirei româneşti: I.P.S.S Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului la Bis. Sf. Ilie Gorgani

târziu în miez de noapte când trenul va fi departe, la Sibiu.

Atunci cântecul Sibicelului leagănă liniştea salcâmilor imobili, iar fulgii moi de zăpadă ţes discret podoabă albă peste câmp şi giulgiu imaculat peste doliul chinuit al salcâmilor.

Din grădina casei părinteşti s'a luat un săcuşor cu pământ dac, va fi aşezat alături de sicrie, în cripta dela Bucureştii Noi. Imi amintesc pe drum de gestul acesta impresionant.

In gară e încă puţină mişcare. Suntem printre primii sosiţi. Mă refugiez într'un compartiment gol. Lampa e stinsă. De afară, vin câteva fâşii de lumină In faţa ferestrei, gara şi un salcâm. Mi-e frig. In gând se succed accelerat amintirile. Figurile celor doi mă urmăresc.

Niciodată n'am simţit fierbinţeala lacrimilor ca acum.... Şi plămada mea de lut, ca acum.

La plecare, am numărat până târziu cinci lumini strejuite de silueta neagră a salcâmilor. La o întorsătură de şosea s'au ivit în noapte doi ochii de lumină: păreau că ne însoţesc. Apoi au dispărut. „Ei sunt totuşi ai noştri!... Sunt ai noştri!..."

zător: „Ni se cutremură sufletele de ruşine că au fost între noi şi nu i-am înţels, că au trebuit să se expatrieze pentru ca, mărturisind acolo eroic credinţa lor, să ne-o facă simţită nouă aici....

Apoi trecem Carpaţi în Oltenia

Râmnicul-Vâlcea, Drăgăşanii. Piatra-Olt, împotriva aşteptărilor, ne întâmpină, la orele 2, 3, 5 noaptea, cu torţe, legionari şi „Imnul camarazilor căzuţi".

In tren, legionarii frânţi de oboseală dorm mai toţi.

Din vagonul unde lupt cu oboseala şi somnul aud gările apropiindu-se după „Imnul" duios, cântat în noapte, în linişte de altar. Aud apoi limpede lespezile jurământului:

Jur în faţa lui Dumezeu,
In faţa jertfei voastre sfinte
pentru Cristos şi Legiune...

Este, în acest jurământ, rostit în pâlpâirea torţelor, cu braţele semeţ ridicate spre cer, în faţa morţilor noştri de legendă, atâta gravitate, atâta fantastic, atâta religios, că gândul nu poate găsi un sprijin comparativ de cât în primele începuturi ale celei mai profunde revoluţii a umanităţii: creştinismul.

Si dealungul Oltului panduresc, staţiile sunt punctate cu torţe şi jurăminte: Jur!... Jur!... Jur!...

Pe marginea Ardealului

Cu Sibiul încheiem drumul Ardealului.

Trenul nostru este garat pe o linie distantă de peron, astfel că, între clădirea gării şi el rămâne o piaţă largă. Aci, o massă imensă de lume. Si e ora 12 din noapte!

Preoţi mulţi, peste 30, în mijloc cu P. S. S. Episcopul Stan. Acest parcurs prin ţară a avut înţelegerea caldă şi întreagă a preoţimii române. In jurul ei şi a cămăşii verzi de student sau licean s'a polarizat procesiunea. Ţara a compensat astfel indiferenţa aproape ostilă a autorităţilor laice.

Se şopteşte că Sibiul a adus cel mai masiv omagiu martirului creştin şi legionar. Cadrul nocturn, cu ninsoarea contribuie la această impresie.

Sicriele au fost transportate lângă peron. Acolo s'aoficiat. La sfârşit, Episcopul Stan a dat, alături de preotul anonim dintr,o măruntă gară Carpatică, cea mai elevată interpretare faptului. A fost scurt şi deaceea cuprin-

Soldaţii Regalişti dau onorul la Irun

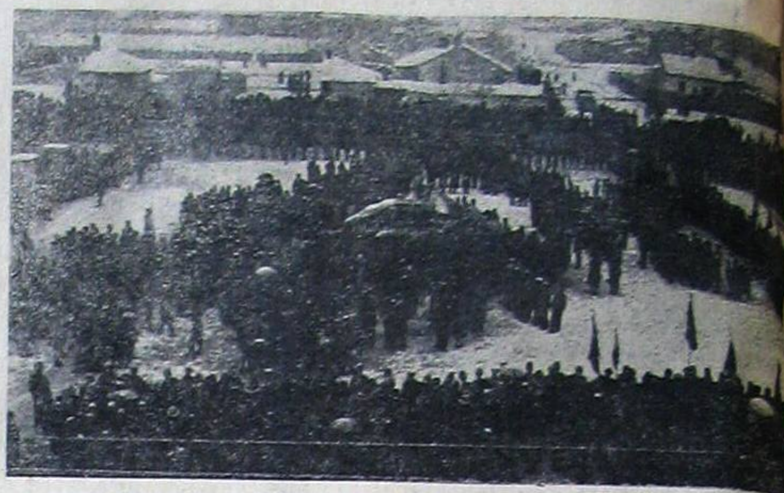

Trupe spaniole dau onorul la trecerea cortegiului

In drum spre Spania

Dela Irun la Casa Verde

Trecerea cortegiului prin oraşul Irun — Spania

Sfânta Biserică dă, la Casa Verde, ultima binecuvântare

Trenul aleargă de acum în sus spre Slatina. Sub plăpumi groase de zăpadă, Muntenia doarme. Din dosul cortinei transparente a nourilor răsăriteni, soarele îşi topeşte argintul în pâraie scânteetoare. Primul cer albastru, un albastru tare, de ametist.

O atmosferă generală de trescheţă şi înviorare. In vagoane însufleţire. Incepe ziua finală a călătoriei noastre prin vis şi basm.

Din scrumul amintirii, nadejdea răscumpărarii.

La Costeşti, locul cu tristă poveste a arderii bisericii în Vinerea Mare, - primire mişcătoare. O fată de 15—16 ani a leşinat de durere la vederea sicrielor; poate şi-a adus aminte de grozăvia din Vinerea mare, când i-o fi ars în sfânta biserică şi măicuţa ei, şi de atunci o îngrozeşte vederea de sicrie... O fetiţă mai măricică a venit la vagon cu un buchet de flori şi cu o luminiţă aprinsă lângă el, dându-le preoţilor de sufletele scumpilor morţi din vagon...

Parinte Dumitrescu!.... Domnule Clime!...

Un ţipăt strident, multiplu; o simfonie prelungă, metalică, ţâşneşte suliţă spre cer. Omagiul locomotivelor din Piteşti.

In gară, mare rumoare. Mă găsesc la fereastra unde preotul Dumitrescu, cu figura negricioasă de meridional şi ochii vii, îşi priveşte consătenii. Aripa stângă a mulţimii începe încă departe de peronul propriu zis.

In umbra Crucii — Popas vremelnic la Casa Verde

La un moment, în muţenia generală, o precipitare de glas. „Părintele Dumitrescu!"... şi un argeşan, în suman scurt păros şi iţari albi, îşi face vânt spre vagon. Puţin apoi e descoperit şi Ing. Clime: „Domnule Clime! Iată pe Domnu Clime". Si acest om bun, iubit până la sacrificiu de sine şi respectat până la veneraţie, îşi stăpâneşte sub arcada ochilor lui vesperali, tumultul unei emoţii calde. E îmbrăţişat, sărutat, atins, mângâiat. Prin mulţimea, de acum în fierbere, îşi face loc un copil spre preotul Dumitrescu şi-i pune în mână un buchet de flori albe şi „mauve", pe care acest argeşan cu suflet de pandur il depune pe sicriele celor doi.

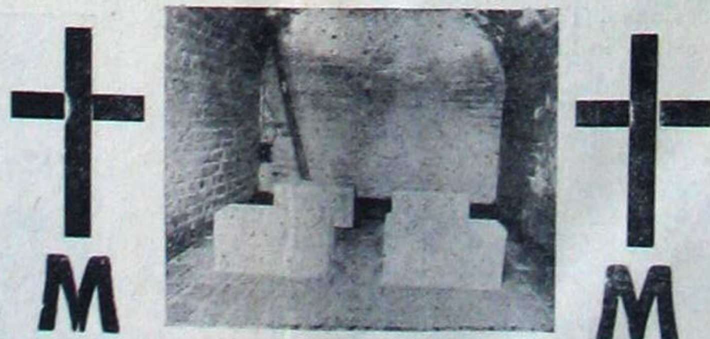
Când plecăm, răsună, pentru a treia oară, notele de marş ale „Majadahondei". In jurul cuvântului acesta atât de strein limbei noastre, vibrează notele grave, într'o cadenţă greoaie, maură.

Peste muncelele argeşene, soarele a vărsat acum ocale grele de argint, iar în arborii îmblăniţi Siberian cu hermină, a presărat mii de mărgăritare.

Trenul goneşte spre Bucureşti...

Alexandru Constant

✝ M

Interiorul criptei

✝ M

Moţa Arhanghel şi munte. Marin ca o flacără mare.
Cu Căpitanul în frunte, ne-or duce în viscol de soare:
„Să faci Căpitane, o Ţară, ca soarele sfânt de pe cer!"

Abonamentul la „Cuvântul Argeşului" este de lei 100 anual, plătit înainte —

Din cauza mizeriilor pe care ni-le face poşta, rugăm pe toţi depozitarii noştri a ne confirma primirea coletelor, trecând spesele în contul nostru. Asemeni abonaţii care nu primesc gazeta regulat, sunt rugaţi a ne semnala abuzul.

Redactor responsabil, Todie Curătureanul

Tip. „Liga Poporului" I. Iotta, Str. D-na. Bălaşa 45 — Piteşti